

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
Losse nummers f 0,25.

MENSELIJKE WAARDIGHEID

Er zijn twee heel verschillende redenen, die mij deden besluiten een en ander te zeggen over „menselijke waardigheid”. Dit begrip vormt een der grondslagen van onze humanistische levensovertuiging en houdt in, dat wij de mens als enkeling en als lid van de gemeenschap in zijn menselijke waarde willen eerbiedigen. In dit verband wil ik eerst naar voren brengen, dat ongeveer twee maanden geleden de Algemene Bijstandswet door de Tweede Kamer is aangenomen. Alles wijst er op, dat op heel korte termijn ook de Eerste Kamer deze wet zal aanvaarden. Dit betekent, dat de nu geldende Armenwet straks vervangen zal worden door een nieuwe wet, waarin uitdrukkelijk voor allen, die financiële bijstand nodig hebben een menswaardige behandeling wordt vastgelegd.

Ik heb de indruk, dat het nog lang niet voldoende tot iedere Nederlander is doorgedrongen, hoe belangrijk de totstandkoming van de Algemene Bijstandswet wel is. Ik zal u zeggen, waarom dit van zo groot belang is. Na het in werking treden van deze wet wordt aan iedere Nederlander, die in zodanige omstandigheden verkeert of dreigt te geraken, dat hij niet over de middelen beschikt om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien, geldelijke bijstand verleend door burgemeester en wethouders. Met andere woorden aan de gemeentelijke overheid wordt de rechtsplicht opgelegd tot het verlenen van deze steun, terwijl ieder, die deze hulp nodig heeft een rechtsaanspraak krijgt door de rechtsmiddelen in de wet genoemd en dus bestaanszekerheid zal hebben.

De steunverlening volgens de Armenwet biedt deze waarborgen niet, omdat daarin geen recht op onderstand gegeven wordt en daarom ook geen beroep op een beslissing over ondersteuning mogelijk is. Anders gezegd: allen, die in financiële nood verkeren zijn nu nog afhankelijk van een gunst van de overheid, maar zullen binnenkort een recht op bijstand hebben en met opgeheven hoofd bij de gemeentelijke sociale diensten hulp kunnen vragen. U zult begrijpen dat dit

het verzoeken om bijstand veel gemakkelijker zal maken. Het is niet bekend, hoeveel in onze samenleving nog altijd beneden het bestaansminimum leven, maar het zijn er nog velen, die het als een schande voelen een beroep te doen op de hulp van de overheid en liever bittere armoede blijven lijden. Hoe eerder hieraan een einde komt, hoe beter!

Sinds 1961 is, vooruitlopend op de Algemene Bijstandswet, door een wijziging van de Armenwet het verhaalsrecht van de gemeenten sterk beperkt, omdat bekend was, dat vele bejaarden uit angst voor het verhaal op hun meerderjarige kinderen, geen steun dorsten te vragen. In de afgelopen twee jaar is dan ook gebleken, dat gelukkig een groot aantal bejaarden na de afschaffing van dit verhaal zich wel gemeld heeft bij de sociale diensten. Geheel in overeenstemming met onze opvattingen over de eerbiediging van de menselijke persoonlijkheid zijn ook de bepalingen in de nieuwe wet, waarin gesteld wordt, dat de financiële bijstand moet worden afgestemd op de omstandigheden en mogelijkheden van persoon en gezin en op het betoonde besef van verantwoordelijkheid voor de voorziening in het bestaan. De hulp moet er dus op gericht zijn de persoon zo mogelijk in staat te stellen zelfstandig in zijn bestaan te voorzien. Daarom staat ook uitdrukkelijk in de wet, dat voorwaarden, betrekking hebbende op de inschakeling in de arbeid aan de bijstand verbonden kunnen worden, behalve wanneer redenen van medische, sociale of andere aard zich hiertegen verzetten.

personalia

Mejuffrouw Mr. J. J. Th. TEN BROECKE HOEKSTRA. Geboren 17 december 1901 te Teteringen N.Br. Na gymnasium rechtenstudie te Leiden. In 1949 gemeente-raadslid voor Den Haag geworden en in 1956 Tweede Kamer-lid voor de V.V.D. Sinds 1946 voorzitter van het Centraal Selectie Orgaan voor de Militaire Vrouwenafdeling.

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 9 juni 1963

zomerschool socrates

Van 19 t/m 21 juli organiseert de Humanistische Stichting Socrates een bijeenkomst, met als onderwerp:

PROBLEMEN RONDOM DE VRIJHEIDSSTRAF

De leiding berust bij de centraal geestelijk raadsman voor de Inrichtingen van Justitie.

Spreekers: Dr. G. H. Veringa
Prof. Mr. A. D. Belinfante

Inlichtingen bij het Secretariaat, Oudegracht 152, Utrecht.

Voor elk mens, die over de capaciteiten beschikt, vormt het weer op eigen benen kunnen staan een van de belangrijkste voorwaarden voor een menswaardig bestaan. Voor een humanist eerst recht, omdat de eis van vrijheid en gerechtigheid in persoonlijk en maatschappelijk leven als een der grondslagen van het humanisme kan worden beschouwd.

Over deze Algemene Bijstandswet — zeer terecht het sluitstuk van de sociale zekerheid genoemd — zou nog veel meer te vertellen zijn.

Maar het was slechts mijn bedoeling op enkele punten in verband met de menselijke waardigheid te wijzen.

Vermoedelijk zal het nog tot 1 januari 1965 duren, voordat de wet van kracht zal worden. Daarom is het gelukkig dat deze wet een wijze van bijstandsverlening vast legt, die al jaren lang gevolgd wordt door een groot deel van alle sociale diensten. Waar dit nog niet gebeurt en dat komt helaas nog wel voor, zal straks een grote verandering in behandeling van de hulpzoekenden moeten komen. Ik heb goede hoop, dat het recht van beroep in de Algemene Bijstandswet straks meer preventief dan repressief zal werken en dan bedoel ik, dat die gemeentelijke diensten, zonder dat gebruik behoeft gemaakt te worden van de door de wet toegestane rechtsmiddelen, de gehele bijstandsverlening in moderne zin zullen gaan aanpakken, zodat de menselijke waardigheid hierbij niet meer in het gedrang komt.

De tweede aanleiding voor de keuze van mijn onderwerp is een maatschappelijk gebruik, waarmee we allen om zo te zeggen dagelijks te maken hebben: het mijns inziens verfoeilijke fooienstelsel. Ik zeg verfoeilijk, niet omdat ik niet bereid zou zijn bepaalde diensten te belonen, maar omdat het mij telkens buitengewoon onaangenaam aandoet, als ik mijn medemens een fooi moet geven. Ik voel er iets mensonwaardigs, iets vernederends in, zowel voor degene die geeft als voor degene die ontvangt.

Voordat ik hier verder op inga een enkele opmerking over het woord fooi, dat afgeleid is van het Latijnse woord „via”, in het Frans „voie”, hetgeen betekent weg of reis. In de tijd toen er nog geen logementen bestonden en de reizigers op gastvrijheid bij anderen waren aangewezen, werd het gewoonte om de dank voor het genoten onthaal door het geven van versnaperingen op

de laatste dag tot uitdrukking te brengen. Vooral de bedienden werden dan door de gast getraceerd.

Dit onthaal werd het voie-maal of te wel reismaal genoemd. Later werd in plaats van versnaperingen geld voor hetzelfde doel aan de bedienden gegeven. Deze gift werd toen voie, nu fooi, genoemd en van lieverlede ook na kortere bezoeken en voor beloning van andere dienstverlening gebruikt. We spreken ook wel van drinkgeld en bij huishoudelijk personeel van verval.

Het fooienstelsel is een gebruik met een heel lange geschiedenis, waardoor het zo is ingeburgerd, dat het niet alleen in Nederland maar nog vrijwel in geen enkel land ter wereld is afgeschaft.

Toch is er in vele vakbladen, zoals van het Horeca-bedrijf, van het Toerisme en tot voor kort van het kappersbedrijf al jaren lang over geschreven. Commissies zijn aan het werk geweest, rapporten zijn uitgebracht maar de gewoonte van het geven van fooien houdt nog stand. Wel kan geconstateerd worden, dat er een ontwikkeling gaande is, die bijvoorbeeld in het Horeca-bedrijf er toe geleid heeft, dat sinds 1951 het zogenaamde bedieningsgeld van 10 à 15 % van het verschuldigde bedrag is ingevoerd, waardoor de fooi officieel als beloning voor het bedienend personeel is verdwenen. Ik zie dit als een grote verbetering, omdat hierdoor in belangrijke mate de psychologische bezwaren van het fooienstelsel worden opgeheven. Bedieningsgeld is namelijk een vorm van een tevoren vastgestelde beloning, die minder persoonlijk wordt gevoeld, omdat dit geld in een gezamenlijke pot gaat, die later onder al het personeel verdeeld wordt. Natuurlijk zou het veel juister zijn het bedieningsgeld in de prijzen tot uitdrukking te brengen, maar dit is niet mogelijk zolang de methode van salariëring van het bedienend Horeca-personeel nog niet is gewijzigd. Al zijn in deze bedrijfstak de fooien ook afgeschaft, toch worden deze nog altijd als extra op het verschuldigde bedieningsgeld gegeven. Dit gebeurt vooral wanneer de bedragen niet op 0 of 5 zijn afgerond en men het wisselgeld niet terug wil hebben. Denkt u bijvoorbeeld aan een kop koffie, die dikwijls „inclusief” 46 cent kost. Ik geloof, dat ik niet ver mis ben, als ik er van uitga, dat bijna iedereen dan 50 cent betaalt. Dit zelfde geldt voor chauffeurs van taxi's, die ook de prijs met bediening inbegrepen moeten opgeven. Nu is het gekke van de zaak, dat ik het in dergelijke gevallen eigenlijk vernederender zou vinden om de luttele centen terug te vragen dan om ze als extra-fooi te laten behouden. Het komt veel voor, dat naar boven wordt afgerond. Het gaat in deze gevallen om kleine bedragen, waartegen op zichzelf niet veel te zeggen valt. Maar hierbij blijft het niet! Hoe dikwijls is niet het optreden van degenen, die de dienst verlenen bij de afrekening van dien aard, dat er werkelijk zedelijke moed voor nodig is, om de zo duidelijk gedemonstreerde verwachting, dat meer gegeven dient te worden dan het bedieningsgeld, te durven negeren. Aan de andere kant bederven ook veel mensen de markt door altijd belangrijk meer te geven dan de 15 %; vooral vreemdelingen maken het door hun vrijgevigheid moeilijk om ooit

te bereiken dat niet meer dan 15 % gegeven wordt. Zelfs wanneer fooien geven en aannemen verboden zou worden, is de grote vraag of er niet altijd mensen zullen zijn, die fooien blijven geven. Immers, verschillende overwegingen kunnen daarbij van invloed zijn zoals bijvoorbeeld een royale indruk te maken of om vriendelijk, voorkomend of met onderscheiding te worden geholpen. Zolang het bedienend personeel in Horeca-bedrijven geen vast inkomen geniet, maar aangewezen is op een garantieloon, met bedieningsgeld, zullen alle onderzoeken naar de mening over dit systeem bij het personeel zelf geen juist beeld kunnen geven, omdat zij niet uit eigen ervaring weten, welke voor- en nadelen aan het genieten van een vast loon met omzetprovisie verbonden zijn. Vanzelfsprekend biedt een vast loon meer economische zekerheid, maar daar staat tegenover, dat het risico-element voor vele personeelsleden het beroep juist zo aantrekkelijk schijnt te maken.

Dr. Mok wijdt in zijn proefschrift „Dienen als beroep” onder meer uitvoerige beschouwingen over de beloning van de dienstverlening in Horeca-bedrijven en over het fooienstelsel.

In het kappersbedrijf — een bedrijf met een typische dienstverlenende functie — is jaren lang het ontvangen van fooien een vorm van betaling van het personeel geweest. In 1957 heeft het Bestuur van het Hoofdbedrijfschap Ambachten een rapport uitgebracht over het fooienstelsel in het kappersbedrijf, waarin op grond van een ingesteld onderzoek onder andere deze twee belangrijke conclusies worden getrokken.

- 1e dat het een eis van sociale rechtvaardigheid is, dat de kappersbediende, evenals iedere andere geschoolde vakarbeider, van zijn patroon een volledig loon ontvangt en
- 2e dat zo goed als de bedienden recht hebben op het ontvangen van een volwaardig loon, de ondernemers recht hebben op het in rekening brengen van zodanige tarieven als noodzakelijk is voor het verkrijgen van een redelijk rendement.

Uitspraken die alleszins rechtvaardig zijn en ongetwijfeld mede er toe hebben bijgedragen dat ongeveer een jaar geleden in de wijze van salariëring van het kapperspersoneel verandering is gebracht. De fooien maken thans geen deel meer uit van het loon. Dit betekent — zover mij bekend — nog niet, dat het geven van fooien in kapperszaken geheel is afgeschaft.

Uit eigen ervaring weet ik, dat ik in dames-salons nooit een fooi heb durven geven, omdat ik dit als een belediging zag voor degenen, die mij had geholpen.

Achteraf bekeken, zag ik nu, dat dit verkeerd gezien was omdat ik eigenlijk nu pas begrijp, dat ik het personeel jaren lang te kort heb gedaan. Na informatie bij een paar mannelijke kennissen bleek mij, dat zij sinds een jaar de fooi wel drastisch verminderd hebben, maar nog wel iets blijven geven. In ieder geval is de salariëring van dit personeel thans behoorlijk geregeld, waardoor het geven van fooien — gelukkig — niet meer nodig is.

U merkt dat er beweging zit in de afschaffing van het fooienstelsel, maar we zijn er nog lang niet van af. Waarom staat niet bij alle garderobes en toiletten duidelijk aangegeven hoeveel men verschuldigd is? Waarom blijft deze dienstverlening nog steeds in de fooi-sfeer?

Terwijl ik overdacht, wat ik vandaag zou gaan zeggen, is het mij wel heel duidelijk geworden, dat het heel moeilijk is om voor je zelf een vaste lijn bij het geven van fooien te volgen. Zo heb ik me afgevraagd waarom ik zonder enige bedenking aan de een wel een fooi geef en bij vele anderen daartegen grote bezwaren heb. Zou hier de persoonlijkheid of het optreden van de dienstverlener misschien van invloed op zijn?

Vindt u het ook zo vervelend om na een diner of partijtje bij kennissen op zoek naar de keuken te moeten om wat „verval” neer te leggen en bent u ook zo blij, als u het personeel zelf dan niet ontmoet?

Een enkele keer overkomt het me, dat de gastheer of gastvrouw uitdrukkelijk vraagt het personeel niets te geven, hetgeen ik als gast zeer waardeer; menig personeelslid zal daar vermoedelijk anders over denken! Hoewel ik me heel goed bewust ben, dat ik als geefster van fooien niet kan beoordelen hoe het ontvangen van fooien wordt aanvaard, meen ik toch uit hetgeen ik hierover gelezen heb te mogen concluderen dat zeer veel werkers, die zich respecteren, het krijgen van een fooi onterend vinden. Het fooienstelsel is uit de tijd, aan de ene kant omdat de meeste lonen belangrijk verbeterd zijn en aan de andere kant omdat de periode van afhankelijkheid en sociale dienstbaarheid voorbij is. Er zal nog veel opvoeding van en voorlichting aan consument of klant en het personeel nodig zijn voordat dit gebruik zal zijn uitgeroeid. Ik hoop, dat u met mij eens bent, dat het fooienstelsel volkomen in strijd is met de menselijke waardigheid en niet meer past bij de sociale vooruitgang van deze tijd. Mag ik dan eindigen met de wens, dat u, als u het met me eens bent, door uw houding ten opzichte van deze ouderwetse gewoonte in uw omgeving wilt medewerken om zoveel mogelijk het geven van fooien af te schaffen.

J. J. TH. TEN BROECKE HOEKSTRA

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistische Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht, Gaarne 24 ct aan postzegels insluiten. (adv.)

Op dit ogenblik zit ik heerlijk te luieren. Nee, niet op dit ogenblik, waarop deze woorden geschreven worden. Want het schrijven van een stukje, hoe weinig kracht daarbij ontplooid wordt, kan men geen luieren noemen. Wij noemen het onder elkaar zelfs werken. Dat is natuurlijk ook overdreven, want als het lukt is het een kwestie van een half uur, drie kwartier op een schrijfmachine zitten tikken. En als het niet lukt, gebeurt er gewoon niks.

Nee, het luieren vindt plaats op het ogenblik, dat gij bezig zijt dit te lezen. Het maakt niet uit, o gij het Woord 's morgens, 's middags of 's avonds ter hand neemt. Het maakt zelfs niets uit, of gij dit geschrift wel of niet leest. Misschien gooit gij het met bandje en al in de krantenbak en kijkt er niet meer naar om. Het geeft niets, ik luier gewoon door.

Gesteld, dat gij een ochtendmens zijt, die een deel van uw lectuur in bed afwerkt. Het is waarschijnlijk dat ik dan tegen de zon zit te knipogen onder een palm of een soortgelijk gewas, dat men bij ons alleen in potten op feestuitvoeringen aantreft. De druiven aan de wijnstok zijn nog maar minuscule knik-kertjes, maar over een maand of drie, vier hangen er dikke sappige trossen. Daar wil ik nog niet aan denken. Vandaag, vandaag, de dag der dagen! Wie gelooft in een vaag naderhand, grondvest zijn huis op het onvast zand.

Wie heeft dat ook weer gezegd? Hindert niet. De zon wordt alweer warm. Gaan wij vandaag nog iets doen? Jazeker, wij gaan dadelijk ontbijten. En dan? Dat zullen wij dan wel weer zien. Zitten in de zon. Mogelijk een eindje wandelen. Of rijden. Of varen, wij zullen het wel zien.

Moeten wij iets doen? Nee, wij moeten niets. Wij moeten geen prentbriefkaarten versturen. Wij moeten geen stukje schrijven. Wij willen daaraan zelfs niet denken. Wij denken ook niet aan het kabinet. Het kabinet kan ons gestolen worden. Maar wie zou het willen stelen? In dit land niemand.

Zullen wij van deze zonnige ontbijttafel een foto maken? Dat zou aardig zijn voor later, als het winter is en wij na gedane arbeid het fotoalbum doorbladeren. Wij kunnen het natuurlijk ook laten. Wij hebben in onze albums al zoveel ontbijttafels, op veranda's, op grasvelden, onder palmen, onder wilgen. Nee, wij blijven nog even zitten. Dat domme gefotografeer moet nu ook maar eens uit zijn. Knip, weer een rots. Knip, weer een waterval. Knip, weer een pomp. Knip, mijnheer neemt mevrouw op een hek. Knip, mevrouw neemt meneer op een hek. Knip, knip, knip en meneer en mevrouw worden elk jaar iets kreukeliger en grijzer. Het wordt tijd, dat wij ons beheersen. Dit jaar neem ik

zeker niet meer dan 72 foto's. Verminderd met de onvermijdelijke 25 % mislukkingen blijft over...

Ja, nou ben ik toch eigenlijk net gek, dat ik in deze verrukkelijke gaarde onder deze zalige zon percentensommetjes ga zitten maken. Tweeënzeventig min achttien is viervijftig, maar dan moet het ook uit zijn.

Zal ik al voor het ontbijt een sigaret opsteken? Dat is heel ongezond. Ik doe het niet. Ik ben wel lui, maar niet zwak en bovendien smaakt het straks beter.

Het kan ook zijn, dat gij in het middaguur tot de laatste bladzij van Het Woord zijt gekomen. Ik ben zojuist van een boot afgestapt en drentel wat langs de oever. Het is opmerkelijk zo weinig mensen in de wereld schijnen te werken. Overal zitten figuren op banken, op terrassen zitten welgedane lieden maaltijden te verorberen, sommige personen bevinden zich zelfs in het water, maar niemand verricht enige nuttige arbeid, behalve misschien een aantal inboorlingen uit de dienstverlenende sector. En zelfs die brengen niets voort, zij drijven alleen de consumptie op. Waar moet dat heen met de Zes en de GATT en de Ecosoc?

Laat ik er niet aan denken, dit land hoort trouwens niet bij de Zes. Hoe zou het met Charles gaan? Als ik straks een krant zie, zal ik er toch eens een kopen. Misschien is het hele Koninkrijk der Nederlanden nog ongeregeerd. En ik wil ook wel eens weten hoe het met Heer Bommel en de Wilde Wagen gaat. Goed, dat komt straks. Wij gaan eerst wat drinken. Da's goed, zegt de dokter. Wij zetten ons bij een frisse fontein en wijzen elkaar op de regenbogen die gevormd worden. Nu even niet denken aan de straalbreking.

Ja, hoor nou eens even, als het geregeld moeite kost ergens niet aan te denken is niet-denken werken en dat wou ik nu juist niet. Goed, eventjes dan: rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo, violet. Dat spul is heerlijk fris. Laten wij nog een flesje nemen voor de gezondheid.

Voor het geval, dat gij in de avonduren nog wat leest, deel ik u mee, dat ik op een balkon zit te kijken naar de lichtjes in de verte. De zon is juist boven het meer ondergegaan. In het westen is de lucht nog licht. Ergens beneden zoemt een auto voorbij. Hier en daar verschijnt een ster.

„Wil je koffie?”

Ja, ik wil koffie. En verder wil ik niets. Gewoon maar zitten. En kijken. En luisteren naar geluiden. En even bedenken, dat goede vrienden morgen weer hard aan het werk moeten.

O, welk een mooi leven is dit!

H.H.

lezingen voor de radio

zo. 16 juni VARA 9.45 uur: H. Th. Bakker: „In welke mate zijn wij vrij bij onze keuze?”

zo. 23 juni VARA 9.45 uur: J. W. Dekker: „De plaats van de mens in de wereld”.

do. 27 juni AVRO 11.45 uur: H. J. Lips: „Geestelijke (humanistische) verzorging in de strijdkrachten”.